

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6 ф., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Л И С Т ЗА П О Л И Т И К У И Б Ћ И Ж Е В Н О С Т .

Претплата шаље се поштом упутним посредником администрацији „Гл. Црног.“ на Цетиње, или отпратиштвама новина на коју драго пошту; а коме је наручије, може се претплатити код г. *Петра Рамадановића*, књажа црн. агента у Котору. Допише се шилу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору који заузму на цетиња 7, новчићу од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе ваље и на дуже пријеме попушта се.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 4 августа.

Састанак у Ишлу дао је повода извјеснијем листовима, да многи говоре. У очи пада, како се њемачки листови у опће уздржавају, да о том састанку говоре; а берлински „Надпопаст Цајтунг“, који обично секундира бечко-поштапским листовима, овако се изражава: „Ове посјете кнеза Хохенлоа и Краља румуњског с разних страна истичу се као догађаји од великих политичких посљедица, а у ствари природно се тумаче бављењем аустријског цара у Ишлу и њемачког канцелара у Аузеу. Што се тиче посјете румуњског краљевског цара у Ишлу, то одговара потпуно данашњем обичају краља Карла, када путује на купање, да се сврати за који дан или сат код аустријског Цара. Граф Голуховски био је прије аустријски посланик у Букарешту, и отуда је његово познанство са краљем Карлом; па ако му се у Ишлу представи, не слиједи отуда пушта, говорити о важнијем конференцијама. Бугарске пријемне конференције, трудно се могу тако одједном ријешити, а још мање могу дати повода тако хитнијем конференцијама аустријских и њемачких дипломата, јер све зависи најприје какав ће ток ствари у самој Бугарској узети, па на другом мјесту, какво ће стаповиште Русија према томе заузети, одакле ће остало слиједити. Да се о тим приликама на овом састанку дипломата и монарха ипак говорило, разумије се, није искључено. За њемачку пак цијела ствар има тек посредног интереса.“

Петроградске „Новости“ о посјети румуњског Краља у Ишлу савијем мирно разлажу: „Краљу Карлу приписују намјеру, да закључи уговор савеза са тројнијем савезом. Ми смо већ рекли, да то може бити тек лична намјера краљева, коју никако не дијели већина румуњског народа. Томе

је најбољи доказ конгрес народности у Пешти, на ком су поглавито румуњски предности. Мржњу ердељских Румуна према Мађарима и у опште према Аустро-угарској потпуно дијеле Румуњи из краљевине. Ма што говорили монарси у Ишлу, они не могу презирати народно осјећање. Садашњи аустријски министар иностранних дјела, гроф Голуховски, био је аустријским послаником у Букарешту за вријеме антимађарских манифестација у румуњској краљевини, и он је у том покрету лично пострадао, бивши принуђен да даде оставку. Осим тога, има и другијех узрока, што натежу односе између Аустро-угарске и Румуњске. Ту су економни односи на првом мјесту. Румуње дијели од Аустро-угарске православје, а такођер и успомене заједничког ратовања с Русијом и са Србијом против Турске. Румуње је пола Словен, пола Роман, за то теже дијелом Словенима а дијелом Французима, с којима имају опште црте карактера. Али њемачке симпатије краљеве никад није дијелио румуњски народ. Румуњски народ који да сачува своју самосталност и пријери Србије при Милану и Бугарске при Кобургу кажу му, како је опасно постати васалом тројног савеза. Ето за што држимо, да ће Румуњска прије заједнички дјеловати са Србијом и с Грчком, него ли са тројнијем савезом. Што се тиче Русије, односи румуњске владе према њој нијесу особито нитимни, али нијеу ни натегнути. Русија није никад жељела, да Румуњску претвори у „румунску губернију“, као што није учинила ни у Бугарској. Русија је у своје вријеме много учинила за Румуњску, и у праву је, да од ње очекује, ако не помоћи, а оно, у сваком случају, осуетво јавног непријатељства.“

Поред састанка у Ишлу, посјета њемачког Цара Вилхелма у Инглеској накођер је био предмет разних нагађања у тумачења новинарског. За вријеме либералне владе односи њемачко-инглески нијесу били најбољи, те је

доласком на владу конзервативаца у изгледу осјећљива промјена у тијем односима. Лондонски „Стандард“, орган лорда Сализберија, овако поздравља њемачког цара: „Цар Вилхелм може бити увјерен о срдачном дочеку, најпријатељ и савезник Инглеске. При свијем његовијем великим способностима и даровитости, млади цар неће презрети цијену искуства у старијем годинама. Као унуку краљичином, Цару Вилхелму је сигурна симпатична оцјена у Инглеској, али као владалац њемачке биће суђен по односима, што његује са Инглеском. При прошлој влади одјеси између њемачке и Инглеске нијесу били вазда пријатељски, као што су прије тога бивали. То се не може у грјех уписати пређашњем министру иностранних дјела; и ако се мора допустити да лорд Кимберлеј није вазда имао такта и државничке предувидљивости, не може никад бити ријечи о хотимичном повријећању њемачких интереса. Ма која странка на владу била, њемачки министар вазда је жељо његовати најбоље односе са Њемачком. Да, сасвијем је наравно да буду Инглеска и Њемачка у пријатељству и у савезу. Пријатељ мора подносити слабости пријатеља. Царска влада посљеднијех година није се вазда тога држала. Да, мора се признати, да је царска политика у то доба јако тежиди дипломатским експериментима. Инглеска политика према пријатељским државама врло је проста и искрена. При свему поштовању према кнезу Висмарку, инглески државници нијесу слиједили његовој стратегији. Они се не понашају према својим пријатељима прикривеном противношћу. Не може се ни мислити, да је Њемачка штогод добила удаљујући се од Инглеске. Само изненађује, паћи Њемачку уздвиге силе, које сада у својим органима откривају велику политичку побједу, што је њихова дипломатија извојевала на далеком истоку над Инглеском. Изгледа као да су Русија и Француска подијелиле што је било у школки,

а Њемачкој, дали празну школку, у којој нема ни најситнијег зрнца бисера. То није жалити, ако на вријеме буде за поуку. Благовољење Инглеске, што је Њемачка дуго уживала, много више важи од ма кој часовитог добитка, што може доијети на мигивање са Русијом и Француском.“ Ова инглеска лекција цару Њемачком извојевала је сву њемачку штампу. Листови свијех странака одбијају овај „смјели тон“ инглеске искрености. Наравно, „Хам. Нахрихтен“, Висмарков орган свијема предњачи, с овим одговором: „Обзиром на садашњу јевропску констелацију, ми бисмо се узнемирили приближењем Њемачке к Инглеској, јер то приближење било би на рачун наших односа са Русијом, његовање којих јесте најважније питање њемачког министарства иностранних дјела. Тврђење „Стандарда“, да су интереси инглески и њемачки истовјетни, трудно би било доказати. Покушај овог листа да њемачког Цара задобије за инглеске интересе против Русије не ће успјети, а такођер је смјело надати се, да ће Цар Вилхелм своје бављење у Инглеској употребити, да се упозна са јавнијем инглеским мишењем односно македонског и бугарског питања. Очекивање „Стандарда“ истиче њемачког цара као васала инглеске Краљеве, и њемачка политика изгледа обавезана да евентуално и против свог убјеђења и против интереса Њемачке пружи инглеском кабинету антируске услуге. Слична поностост лежи и у тврђењу „Стандарда“, да је благовољење Инглеске, што је Њемачка дуго уживала, за Њемачку од више вриједности него ли пријатељство Русије. Ми мислимо, кад би Њемачка себи представила доказе „благовољења“, што је од Инглеске добила за вријеме њемачко-француског рата, да би та успомена, тако мало доприносила, да ублажи националну срдаку, што је назвао „Стандард“ ипак, што је инглеска Њемачкој учинила у Африци, и ипаче гдје је могла и гдје је знала.“

Л И С Т А К „Г Л А С А Ц Р Н О Г О Р Ц А .“

К Њ А З А Р В А Н И Т

драмски чин од

Н И К О Л Е I.

(Из „Дубровника“)

Тај Арванит — који се управо звао Бураћ, а надјенуше му, ко зна како и за што, арапско име — бјеше млади браг Ивана Црнојевића, господара Зете од год. 1471. до год. 1490., млетачкога патриција, утемељитеља града и манастира Цетињскога. Историја мало говори о књазу Арваниту, јер га је слава старијег брата осјенила. Он је проживио и умро као војничка дужност, као поборан и њекан брат — ствар тако ријетка у Српству, да нам доходи нанас да га убројимо у ред народнијех јунака и светитеља. Јер наш народ, пуи и препун талента, указује пуно личности подета и генија налик на онога Ивана-Бега који, по закону атавизма, бјеше и у рату и у миру закривен духом Немањина. Али књаза од Бога и од нарави надарена, који од простије љубави к отаџбини, од простог осјећаја крвие свезе, старјешинскијех права, и државног резона, кад му је брат на далеком путу у сред српједне XV вијека, кнеза опкољена турском силом освајача Цариграда, Србије, Босне и Мореје, и који сасвијем тијем

сатиро само себе да сачува и славу и власт и земљу старијем брату, еле то је тако риједак случај у нашој историји, а особито у данашњем развратном стању српског народа, да би за то само имали бит благодарни књазу Пјеснику што је сачувао име таквога преријеткога књаза од заборава, а Дру Томановићу што је рукопис сачувао и предао народу. Рекли смо: спасио — јер се ми жалимо на књаза Пјесника што му недостаје мало више пјесничко амбиције, и што кадгод пали и уништава своје рукописе како је Ламартине радио често са својим пјесмама. Знано нам је и. пр. да су оне „сачуване пјесме“ Николе I., што их је издао Сима Матавџић тек мали дио кнежевнијех пјесама, да је он многе изгорио, изгубио, заметио, а то је тежки приговор што се ми усуђујемо учинити Пјеснику „Селим-бегове куле!“

„Књаз Арванит“ није баш прави правцати драмски чин, него је историјска шена драматски приказана. То је врста непозната у књижевностима другијех народа и коју ми особито милујемо, јер није него модерни облик народнијех пјесама, те раг excellence драматизоване повјести наше. Немојмо, дакле, гратит ни експозиције, ни перипетије, ни катастрофе. Ови се, добро одређени појмови не смију примјенити на ову врсту драме. Узмимо је како народну пјесму, разасуту у шест призора и у мноштво дијалога. Књаз је Арванит под Санджом са ердељског војском. Тврди је град у рукама Турака. Ваља га заузети прије него се Иван-бег врати из Италије.

Скадар, браћо моја и господе,
Свакојак узети се мора;
Мој брат Иван књаз је преко мора,
Нови савез склапа са Млеткама;
Зета спрема силе Мехмедове
Као до сад неће стати сама.
Сви сте Ишу као и ја мли,
Али Скадар да ми освојимо,
Би смо пезу и још млади били.
Замислите његово поселе.
Радоет вану и лијену славу,
Да у Скадар с машу дочекамо
Владајућу наше Зете главу!

У Граду је Фатима потурчена Војислава који зетскога властелина војводе Јарка који, пригравивши Коран и назвавши се Одо бег, даде кфер Фатиму турчину Али-бегу за жену. Али Фатима бјеше пекада љуба књаза Арванита. Сада је мори мисла изгубљена љубави, погажене вјере. Па док се Арванит приправља да јуриши на Скадар, она га потајно зове к себи и хоће да загрије у ожењеном књазу стари „пљам љубави“ а да он је она предаги град у руке Србима. О, да како, одбија љубав, а прима град. Фатима, преварена у силном наду, бори се између атавистичне силе крви и вјере и жеље за осветом. И дијено је на посљетку, видјети како глас крви надбија глас мржње. Фатима трује бунаре око Скадра, град пада и штак још овајавају славном смрћу издајство почињено на праотачкој вјери. Ми смо у двије ријечи неспречали садржину „Књаза Арванита“ јер да смо мало више иницијали експозицију, били бисмо имали иницијати мноштво оних стихова којима књаз Никола тако вјештачки влада у српскоме језику. Али особито су значајна и не сми-

јемо премучати мјеста у којима се објављује филозофско лице узвишенога владара и која су нама најмилија, а умјетнички, држимо, најсавршенија у његовијем ијесничкијем дјелима. И Кавази је филозоф и те какав, али тежко је приступан народу. Књаз-пјесник, напротив, излијева у тако бистре стихове, у тако биљурне ријечи неке истине или осјећаје абстрактне нарави, да би смо га без престанка слушали упокојени у мисли да је филозофија живота тако проста и ведра ствар! Како је и. пр. дијена она аустрофа књаза Арванита о жени и женској љубави!

Без жене је чољек на' палина
Уред горе енему изложена:
Или струли, па је наложена,
Кад дрвећа друга расцјепатају,
Тад и воће тици и чољеку
Са свог стабла низ гране спуштају.
Голуб има своју голубицу,
А та Кнеже, није кукавицу —
Па се маша тајна и светиња.
Ти да имаш што сретни имати,
Да те с женом жарка љуби веже,
Ти збориш не би тако, кнеже,
Ја кад гледам с горе у језеро,
Ја на моју немишљам Милцију:
Сви ли вода мирно у корито
— Она лицем у вео завитим
Спава тихо и о жени свије:
Па кад воду дахорни помрси,
Тада чедо, Анђелина стајка,
Знам да мајчи ручицама тражи
Свето није на пошлех прси!
Кад језеро се трскама шине,
— У крвет се Крајиш окрене;
По врх воде кад се галебови
Вину зрак од хладнама тиња,
Милу другу заноси јој снови
Остављају — устаје Милција!

Другом онет дивном меланколијом — која је управ неироцељиве цијене под

Овај сукуб инглеске и њемачке штампе, у овом часу тако мутног положаја у Бугарској и последије доласка конзервативаца на владу, управо изненађује, ако се њим не хоће што друго да прикрије.

У Бугарској положај још је врло мутан. Депутација, што је одила у Русију, при повратку дочекава је најодушевљеније. Такођер је одушевљено дочекав и Принц Фердинанд, али том дочеку нијесу били присутни ни свештенство, ни дипломатско тијело. Петроградско „Н. Време“ пише поводом повратка депутације из Русије: „Ми потпуно разумијемо тешки положај митрополита Климента и председника народног сабрања г. Тодорова. Они опет имају посла с представницима поретка, који Русија сматра безусловно незахвалним. Послије разговора са министарима, доћи ће ред и на Принца Кобуршког, кад се врати у Софију. Што ће говорити на овим састанцима митрополит и председник народног сабрања! Они обојица знаду, да потпуно измирење између Русије и Бугарске може слиједити тек онда, кад садашњи поредак ствари у Бугарској уступи мјесто другом поретку, који Русија сматра законитијем. Али таква промјена не може се ни замислити иначе него путем избора новог Књаза, чију кандидатуру одобри Русија и све остале потписнице берлинског трактата. Може ли се очекивати у овом часу сагласије свијех држава у том одобрењу? И кад бисмо претпоставили оно што није могуће, по имену, да ће Русија пристати на кандидатуру Принца Фердинанда Кобуршког, или на кандидатуру његова млађег сина Принца Бориса, могла би се одбити та кандидатура, и скоро поуздано била би одбијено из Беча, и може бити и из Берлина. А међу тим свака друга кандидатура претпоставља добровољно удаљење из Бугарске њезиног данашњег незаконитог Књаза. Ствар је до крајности заплетена, и трудно ће се брзо ријешити, успркосе пријатнијех утисака, што је из Русије собом пошлo митрополит Климент и његови сапутници.“

Становиште Русје према овоме положају у Бугарској одавно је свакоме познато, као што је познато и то, да Русија од тог свог становишта неће уступити. За то руска влада није никакве званичне изјаве чинила поводом акције бугарске депутације у Петрограду. То ћутање руске владе нагнало је бечки „Кор. Виро“ да јој у чау повратка депутације у Софију подметне саопштење, које је имало парализирати радосне вијести, што је депутација собом из Петрограда послала. То

пером славнога војсковође, побједитеља на Вучијем Долу, сина Греховског ероја, — пјева о рату и бојној слави! Ови су стихови достојни грчке антилогије и њих самијех ради имала би та књига пролазити у народу из руке у руку.

У опште су тешка ратовања;
Страшна, грешна, људка су поклана!
Оно мало што се стече славе,
Све загре изгубљене главе.
Ка зло свако рат се повтораје,
У-ш, што даше има, народ даје:
Крв, имање, сузе и поштење;
Неко лане, а неко се пење;
Све у зo час — ка' да је речено
И самијем Богом наређено, —
А не гајне мисли и инати
Људе воде с људима се клати.
Од када је свијет настао?
И за човек справ чојка стануо,
Ине био рата оправдана
За обије стране, ни меѓана.
Ал' најпосле на једну се сведе
И до ове ужасне доведе:
Отац плаче сина на обору
А добитник брата у шатору.

Јели то лабудова пјесма пошљедњег јунака од свога племена, задњег ратника у својој кући? Јели то притајени плач и као дефинитивно затварање Јанусовога храма? Крвави оризонти на крвавијем људскијем разбојишту дижу ли се у пјесниковој машти као спомен омирскијех бојева и као абдијација на нове побједо? Ко би могао да на то одговори! Али тужно, врло тужно звуче ови стихови и ми не можемо да им до краја вјерујемо.

Има још у томе „Књазу Арванит“ једно фино, миомирско и вично мјесто, онај кадијин пијев родном граду Алеу, тако пун свјеске поезије и библискога

је саопштење подигло у новинарству велики шум, али се у брзо открило, да је то била злонамјерна измишљотина непријатеља руско-бугарског споразума.

НАРОДНОСНИ КОНГРЕС У УГАРСКОЈ.

Упорна тежња угарске владе, да све угарске народности помањари, довела је исте до споразума, да изашу на заједнички конгрес своје државе, на ком би се утврдила организација заједничког отпора за свој опстанак.

Уочи тог конгреса, новосадски „Браник“ доноси следећи чланак из пера српског првака д-ра М. Полита-Десапића:

Давно су прошла она времена кад смо се у борби против Беча одушевљавали за угарски устав, кад смо се надали, да ће нам наша народност у оквиру тога устава бити осигурана, да ћемо у нашој отаџбини створити неку заједницу, која ће све народности задовољити.

Наступило је иза успостава устава велико, горко разочарање. Наступило је оно, чему се нијесмо могли надати: да ће се тај устав окренути против нас, да ће се раширити на нашу штету и да ћемо напољетку доћи до тога убјеђења, да је ово стање несносније него што смо га икада имали.

Наступила је борба наскоро иза успостава устава за осигурање наше народности. Створен је познати бечкеречки програм, у ком су изложена начела наше народне политике, и уједно означена она заједница са осталим народностима Угарске, које се имамо држати у нашој народној политици.

Борба је вођена на уставном меѓану. Српски се народ усизавао, па је и при најнеповољнијим околностима бирао посланике, који ће му заступати његову народну политику. Ти српски посланици испуњавали су своју дужност. Годинама у сред непријатељске струје на угарском сабору, они су заступали начела српске и народноосне политике. Срби су тада на угарском сабору међу народним посланицима водили коло.

Међутим избори за угарски сабор постојали су за Србе и за остале народности све тежи, док напољетку нијесу постали немогући.

Јасно се показала тенденција, да се народности посланици сасвим истисну из Угарског сабора, јер тај сабор према оном становишту, да Угарска треба да носи тип једнога народа — морао је такођер носити тип само једнога народа, оличенога у владајућем племену, а свака ријеч народности посланика била би живи протест против тога.

Тако се разјашњава, да већ од десет и више година нема и не може бити народности посланика на угарском сабору.

Одстављени из представништва земљскога, народности угарске биле су, тако рећи, без обране. Закони су доношени на угарском сабору све са тенденцијом против народности, а у намјери, да се нашој отаџбини даде тип једног државе једнога народа.

Та тенденција пробила је сав строј државин, тако, да су народности почеле осјећати опасност, која им пријети за њихов опстанак.

чара. „Вај Халене“ вапи кадија у очи страшне погубије.

— Вај Халене, кога суице грље,
Ког вал бистри Бугарата мље,
Земља света, чудесима славна,
Не од јучер него ли одавно,
Гдје је крава пророка Аврама
Са млијском наринала сама
Бедућина невесте хилада!
У негрелд твојих равница
Захарија наша се гробница;
Селим Јауа на те се прогласи,
Да је Кадис, те да Турке спаси!
Па како те жезковати нећу?
Моје мисли к теби се окрећу:
Жезкујем ти небо без облака,
Жезкујем те, земља од Јунака,
Жезкујем те корпо од дијетова,
И ергело бијесних атола!

Ова прекратка биљеника књажевога дјела била би са свијем непотпуна да јој не напоменемо црту заједничку већим пјесничковим дјелима, бива употреба прошлости на даданашње стање нашега народа. Како је „Балканска Царица“ утвара будућности и репродукција великијех књаз-Михајловијех основа, како је „Пјесник и Вила“ и државнички програм и популарна историја српства, тако је „књаз Арванит“ опорукa оца своје млађему сину, великоме војводи Зетекоме. А та је опорукa сдржана у овим финијем дидактичким стиховима које наше покољење тако слабо разумије:

„Тешко брату, који брата нема!“
Брат је добро од свих одвојено;
Слога браќа крјеност је и снага,
А неслога оружје сломјено.

Окружена небојенијем потајнијем душманима, често и од своје дјече обрђена, завиђена од некијех јер је влади-

Организација, коју би народности у оквиру закона имале за своју одбрану да створе — нигдје се није описала, мајмање у Срба. Но према све то растећим агресивним тенденцијама против народности, Румуни су први почели организацију за одбрану своје народности. Народ од преко три милиона, по броју и по снази својој, осјећао је, да му ваља дати отпора са свим законитим средствима. Румуни и ако су ступили у пасивитет, те није више ни покушавали да бирају своје посланике на угарски сабор, они су се организовали, те су према изборним ерезовима за угарски сабор имали своје изборне ерезове, који су бирали делегате за њихове народне зборове, на којима су донашани обвезни закључци. То је била јака, чврста организација. Ту организацију је угарска влада донекле тријела, ал од скоро је те организације зборове румунске забрањила.

Међутим, наступиле су многобројне преске партије, а најзнаменитија партија била је због познатога меморандума. Румуни нијесу уступили. За кратко вријеме они су имали близу 50 преских партија, а близу 60 родољуба румунских били су осуђени, од којих многи још и данас у затвору чаме.

Та борба Румуна у Угарској, наишла је саучешћа у краљевини Румунији. Најзнаменитији државници румунски заузели су се за Румуне угарске. Они су се ставили на то становиште: да је народни опстанак Румуна угарских уједно бедем за опстанак краљевине Румуније. Ту је са свим друштвама одношај, него што је одношај у краљевини Србији према угарским Србима. У Србији мало или готово се ни мало не занимају са одношајем угарских Срба. Њима су њихови партијски одношаји далеко важнија ствар, него борба угарских Срба за њихов народни опстанак. Шта више, нашао се државник српски, који је читав одношај према угарским Србима назвао „шупљом фразом“. Каква голема разлика међу улогом краљевине Румуније и краљевине Србије према својој браћи!

Баш из краљевине Румуније пошла је она одбрана угарских Румуна у иноземном новинарству, што је била од толиког утисака на велику европску публику и који се утисак све једнако подржава. Румуни у краљевини нијесу пожалили ни труда ни трошка, да обавијесте европску публику о правим народним одношајима у Угарској. Угарска влада трошила је и троши из свога диспозиционог фонда, шаље своје агенте у иноземство, да у страном новинарству паралише оне обавијештаје о Угарској, што су Румуни у иноземству раснострјали — ал' не може да успије.

Живи рад Румуна за одбрану своје народности у Угарској, био је од великога уплива на браћу Словаке. Ова наша браћа, која близу три милиона броје, највећма се осјећају потиштеностијема. Велики посјед у жупанијама словачким је у рукама помањарених Словака, средњег сталежа немају, те је тако одбрана многобројнога словачкога народа остала у рукама неколицине родољуба словачких, који су задржали и одржали традицију народности борбе од Штура, Хурбана у Хоце. Према осјећају заједничке потиштености, брзо је дошло до додира и заједничкога рада међу Румунима и Словацима. На скоро настаде живи саобраћај међу Сибњом и Турчанским С. Мартином. На Србе, који су некад у народној борби у Угарској коло водили — готово да се заборавило. Наша поцијенаност, наша малаксалост, наша учмалост — могла је

чанствена на бојном пољу, од некијех јер даје узвишени углед вјерске толеранције — а то некијем који воле „вјерски рат“ није и не може бит драго — од некијех јер јој је владарска породица углед свијех породичнијех и грађанскијех крјености, Црна Гора пролази сада кроз најудеснију унутрњу фазу свога живота. Пребољеће потајне ударце, надбиће своје душмане, полетеће високо на путу овоје чисто народне политике, све ће то бити јер је удесна еволуција догађаја јача и силинија него подмукли нападаји и отворена грђења — али у њезиној владарској породици, пошто закони очи овај велики владар на и за његовога живота, слога братска околу пријестола има бити она нета која је пред лицем крволочнога Мехмеда II. владала међу Арванитом и Иван Сиганом. У колективности државне мисли, у самој љубави к отаџбини која је дала разасутој дјечи нашега народа закљоништа и утјехе, ваља да тону све воље, све особне иницијативе, и да свијет, тај страшни свијет који у данашњи не уставља своју радњу, него немилостиво руши што на свом путу нађе слабо и раздвојено, угледавши под Љовћеном мир и слогу браће, поштовање старјешинства у једној, јединој самодржавној власти, поздравља почитањем тај неоскрвотини свети крај српске земље.

Л. В.

ово оправдати. Ал' Срби, ма да су према Румунима и Словацима малобројни, ипак су за народносу борбу у Угарској свагда имали и имају свога значаја. Румуни и Словаци тражили су и нашли су додира и са Србима. Њихови изасланици ради личнога додира долазили су од времена на вријеме у Нови Сад. И при последњем састанку — као што је познато — постигнут је споразум, да се одржи народносни конгрес.

Тако је појмити важно и значај тога конгреса. Могло би бити разних мисли о том, да ли је организација народности о позиције и солидарност међу Румунима, Словацима и Србима већ тај ступањ достигла, да се могло приступити одржању конгреса. Могло би се при данашњим околностима у Угарској запитати и то: да ли такав конгрес може имати практичне вриједности? Ал' све ово умтвовање, мора уступити пред оном мисли: да конгрес народности треба да има свога моралнога значаја. Баш при данашњим околностима у Угарској, нужно је, да се манифестује, да народности Угарске нијесу и немогу бити задовољне са данашњом системом владавине. Ваља да се уваже на природу угарске државе, која није никад била и не може бити држава једнога народа, држава једнога језика, не може бити *regnum unius linguae*, као што значи позната изрека првога краља Угарске. Ваља да се манифестује, да народности неће да их сматрају у сопственој отаџбини као туђинце, већ хоће да се с њима тако поступа, да се могу осјећати у својој отаџбини као у својој кући.

Народносни конгрес наравно да неће моћи имати ту практичну вриједност, да ће промјенити постојеће законе у корист народности. Ал' морална миса конгреса може бити ед великога значаја.

Данас цивилизована Јевропа бави се са одношајима потиштености народа. Мир Јевроне захтјева, да буде што мање незадовољних народа. Интерпарламентарни конгрес, који се наскоро састаје у Брислу, има баш ту задају, да испита и да одстрани све узроке, који би могли нарушити мир у Јеврони. На том конгресу имају приступити посланици разних парламената јевронски. Посланици из краљевине Румуније хоће да изнесу пред конгрес у Брислу и нерјешено питање народности у Угарској. Мађарски посланици хоће да скину то питање са дневнога реда. И у том обзиру може и народности конгрес у Пешти бити од некога уплива на закључке у Брислу. Забрањили угарска влада одржање народноснога конгреса, то већ та чињеница може служити за извјестан аргумент на конгресу у Брислу.

Но главни је значај народноснога конгреса — допустили га угарска влада или не — да се већ и са жељом за одржање тога конгреса показала солидарност Румуна, Словака и Срба. Значај лежи и у том, што народности Угарске, пошто су им врата угарскога сабора затворена, хоће другим начином да своје жеље и своје тежбе манифестују. Значај лежи још и у том, да је то први корак к сталној организацији међу народностима. А најглавнији значај лежи у том, да народности конгрес може послужити опоменом, може послужити као неки „momento“ државницима Угарске, да још у посљедњем часу крену са овога пута, који не води добру ни наше заједничке отаџбине, ни добру самога мађарскога народа.

Народносни Угарске припадају трима великим племенима Јевроне: словенском, романском и германском. Мађари су мало острво у мору тих великих народа. У интересу је наше отаџбине, а у првом реду мађарскога народа, да не изазову прилике, да вали тих великих народа поклоне и прогутају то мало острво.

Народносни Угарске имају исту љубав, исти нијететет према овој нашој отаџбини као и Мађари. И они су пролијевали крв за ову нашу заједничку отаџбину, и кости њихових предака леже у овој земљи. Па као уређеници, као држављани ове отаџбине неће да их сматрају као туђинце, већ хоће да се осјећају као у својој кући, а то ће бити онда, кад се буду уважавале народне особине појединих народности, и кад се према томе буде удесила државна управа, а то ће бити онда, кад се Угарска не буде сматрала као држава једнога народа, једнога језика, и кад се тиме досљедно управа државна у том духу буде промијенила.

Ако предстојећи народносни конгрес послужи и за саму ту опомену државницима Угарске, то је и тиме неки задатак извршио.

ДОПИСИ.

Љешанска нахија, 30. Јула 1895. год. — У другој половини мј. Априла тек год. наш Министар рата Господин Војв. Илија Пламенац са командиром овог баталиона Г. Симоном Ив. Вукчевићем изабра мјесто за нову барутану у Љешанској нахији, и накнаднијем одобрењем Његова Височанства нашег витешког Господара би одлучено, да се иста подигне у Дражевину, уз ливнију пута Ријека-Подгорица на домак Сивца, врло дивног пристаништа на

Горњем Блату, за све ист. и сјев. крајево Црне Горе.

Љешњани са особитим одушевљењем приме ову вијест, и одма по упуству инж. г. А. Радовића, отпочну рад, у току којег је исту радњу Његово Височанство наш премилостиви Господар у два пут лично прегледао, и оба пута дао израза свог особитога задовољства, што се је засвједочило у њеким видљивим знацима. —

Гледао сам мањих и виших радња бесплатних и плаћених, али тако одушевљених, тако занијетих особитом вољом на рад, као Љешњане од простог до најстаријег на овој срећно названој Мирковој Барутани, нијегде још не виђех. Ту немаше ријечи: „ја сам главар“, већ главар као и прости, стари као и млади, свак се отимаше, ко ће више уздржити, свак се осјеђаше срећнијем, што више учињети у прилог ове срећне грађевине. А да су такво одушевљење и вољу имали Љешњани, све дочи и то, што се ни најмање опомене за вријеме цијеле радње није чуло. То заиста и другима може за примјер служити.

Кад је зграда била довршена ратни Министар упути најдочвршну честитку командир Вукчевићу и цијелом баталиону, са извјештем, да ће у Неђељу 30. овог м. код ново подигнуте барутане доћи Његова Свјетлост Књаз Мирко.

У Суботу 29. ов. свршетак рада (зидова) би поздрављен пјесмом и пуцњавом хитрог шестоука; а у Неђељу 30. ист. народ је најодушевљеније дочекао Његову Свјетлост Књаза Мирка, који је стигао у 9. ура у јутро у пратњи Г. Г. Војв. Пламенца, Министра војеног; Јанка Вукотића, перј. командира и Ан. Радовића, инжењера. На Кр. Каменици дочекао је Високог Госта Љешњански Подкомандир са официрима; на излазак из кола дочекали су га Командир са Капетаном, а пред ново подигнутим здањем дочекао га је под оружјем упараћена чета. Пред главним вратима поздравео га је један војник I. класе, који је редовно радио са осталим војницима, са кратким, али језгровитим и одушевљеним говором. Између осталог изнио је ред и вољу, којом су радили Љешњани овако: „Немам ријечи, којом бих изразио задовољство ове нахије, којим је примила вијест о грађењу овог срећног здања, а још мање изнијети ред и одушевљење, којим се је исти рад вршио. — То би само могли они, који су имали прилику пратити долазак, рад и полазак нас војника, који се је свагда вршио уз пјесму, свирку, цудањ и неопи сано одушевљење. А најерешни смо се пак осјетили и понисисмо се, што сте дозволили, да, поред моста на Ситници, и ово здање у нашој средини носи име Ваше Свјетлости...“

Посље овог је Његова Свјетлост обишао и прегледао цијелу радњу, на свршетку чега се окрене цијелом скупи са искреним и најумиљатијим ријечима: „Браћо, послао ме је Господар, да вам захвалим за ову и овакву радњу, и заповиједи ми је, да вас увјерим, да је особито задовољан са овом радњом, због чега је и Он имао намјеру доћи, и много жали, што је због послова морао ту своју намјеру напустити; — и опет вам хвала!“ Као и при излазу из кола, тако и сваком приликом поздрављен је са громогласним „живио!“ — У подужем разговору није пропустио распитати се и упознати о стању народњем, о њетини и свим повољним и неповољним народним околностима.

Пошто је Господар из свагдашње своје пажње најстрожије забранио излагати Љешњане ма каквим трошковицама, те се је и за овај пут морао из свечаности искључити општи ручак, само је пита ракија, гдје је пао неколико одушевљених здравца.

На 2 уре по подне Његова Свјетлост Књаз Мирко отпутовао је са пратњом на Цетиње, испраћен од свију најтоплијим благословима и громогласним „живио!“

Здравље је у народу најповољније. Грозница, која је брижно полазила ист. и југ. ист. сеоца ове нахије, до данас се, слава Богу, нијегде ни један случај није указао.

И ако се не можемо похвалити богатим плодом шенице, народ је доста задовољан, јер су цијене жита на пазарима доста ниске, и већ се је почео брати нови урметин (кукуруз) који је на раним мјестима приличан род донио. Најслабије су пак нам прошле лозе, које су у великој пострадали од перноспорне, и које је наш земљорадник оставио судбини на милост и немилост, уз цркос строгим наредбама наше Високе Владе и упуствима нашег агронома.

Грехота је оставити у заборав, да је Његово Височанство наш Витешки Господар у току ове године, кад највиша цијена бјеше житу, руковођен брижном очинском пажњом, више пута посетио у пазарним данима наше пазаре, којом је приликом знатно спуштавао цијену жита, те га је народ за ниску цијену добивао, а трговцима, да не би криво било, надокнађивао је све оно, што би од опште цијене спуштено било.

Мит. Вукчевић.

Пива, 14 јула 1895. — У суботу 8 ов. м. у 7 сати стигао је срећно овђе у манастир Високопреосвештени господин А. Ем Митрополит Митрофан у пратњи пре-

подобнога о. игумана Теофана, ђакона Стефана, монаха Нићифора, два церијаника и т. д. — У неђељу служио је божанствену литургију у овоме манастиру и држао бесједу у присуству многобројнога народа, који је одушевљено и с великим задовољством слушаше. Посље литургије истога дана позваће Сврчани Његово Високопреосвештенство да им у четвртак т. ј. 13 ов. м. освјешта ново подигнуту цркву у селу Смиријечу.

У сриједу вече био је на конаку код г. војводе Сочице, а у четвртак у 5 сати кренуо је Високопреосвештени Митрополит, г. вој. и бриг. Лазар, г. ком. арт. Ђоко Хаџић и мноштво свештеника и чиновника пут Смиријечна да освјештају цркву. Пред црквом су га дочекали свештеници у одеждама, са великим мноштвом народа. Тачно у 7 сати отпочео је Високопреосвештени освјештање. И овђе као и код манастира бесједа господина Митрополита занијела је народ североватно. По освјештању послужили су кафе и ракију и посље овога сјело се за објед, гдје је било лијепог здравца, уз најбоље расположење присуствних.

Посље обједна сврчани су понудили господина Митрополита да му плате његов труд што је учинио око освјештања. По овај је одговорио официру Амци Тадићу: „Ја да платам Тадићима је ли? Боже сачувај. Фала ви јер видим да нијесте жалали труда око овога светога храма Божијега; то је мене најмилија плаћа за који труд нека ви свештеници Бог плати; а тако ви исто захваљујем на овако сјајном дочеку.“

У 2½ сати Високопреосвештени продужио је свој пут у пратњи племенског чиновништва у село Орах где их је дочекала оружана чета с војничким поштима и ту је посетио стародреву цркву св. Саве српског просветитеља. За ову цркву говори се да је много старија од манастира а то јој везина грађа свједочи. У Орашу г. Ђоко Хаџић показао је госп. Митрополиту гроб свога оца, истрајнога борца за крст часни и слободу златну, који је погинуо на Гласовиту са својим синовцем храбрим официром Дреком и др. официрима. Високопреосвештени господин Митрополит благоволио је држати им на гробу парастос како покојном кап. Вулу тако и официрима Дреку Хаџићу и Обрену Радовићу. Отоле је кренуо Високопреосвештени у Стабна да и ту посети ново подигнуту и освјештану цркву; враћајући се из Стабана и путујући у Плужине поставио је код хана г. ком. Вико Радојичић трпезу и пецива високоме госту и његовој пратњи. Високи гост посље по уре продужио је свој пут у Плужине и ту је посетио цркву, задужбину г. вој. Лазара и у њој држао вечерњу. У четвртак позвао је Високопреосвештеног и сву његову пратњу на конак г. ком. арт. Хаџић је био сјајан дочек. У петак рано кренуо је Високопреосвештени г. Митрополит на Пинче да и ту служи; а у пратњи су му г. г. вој. Лазар, ком. арт. Ђоко и кап. Новица Топаловић.

Ми му од свега срца желимо срећан пут и Бога молимо да га опет видимо у нашој околини.

Томо Љешевећ.

Оцињ, 4 Јула 1895. — Као прошле године, што пострадаше наши виноградни од пламца, било се указало с почетка прољећа и ове, јер је више пути у Мају и Јуну падала тиха кишица, која је њој (перноспори) добро дошла. Многи чланци у „Гл. Црногорца“ јавише: како да се лијечи и коме да се обрате опћине. На овај начин постараше се неколико виноградара оцињских, те се обратиле управи земјодрелске школе у Подгорици, и заискаше нужне потребе. Не само што је послала потребне ствари, него је послала и једног ђака из исте школе, који је на вријеме поучио о овој болести винове лозе.

Посље ове поуке, многи се и латиле рада; те покропише конским каменом своје винограде једном и највише 2. пут. Данас Богу хвала: маће на те лозе пије, ни никакве болести; него су једре као море. А оне које се не покропише, Бога ми, љуто страдају.

Слободно можемо рећи: да до године, само Боже здравља, мало ће бити тијех, који се не ће користити овим лијепо примјером.

Н. Вучковић — Сарап.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Српске школе у новопазарском санџаку.) Г. Ј. Гајић, наставник приренибогословије из Пљеваља пише „Цариградском Гласнику“ сљедеће:

Одобрешем Његовог Високопреосвештеног Господина Митрополита Милентија, одређен сам да прегледам српске народне школе у Новопазарском Санџаку. Ја сам се те душно ради примио и рад отпочео 16 јуна, а завршио 1 јула 1895 године.

У Новопазарском Санџаку има 20 српских народних основних школа. У Но-

воме Пазару, Новој Вароши, Пријепољу и Пљевљу школе су за женску дјечу одвојене од мушких, а по осталим мјестима, мушка и женска дјеча уче заједно. За 1894/5 школску годину посеђавало је школу у Новопазарскоме Санџаку 964 дјече, 742 мушке и 221 женско. Радило је 18 учитеља и 6 учитељица. Као што се види, према простору и броју становништва, доста је мали број српских правослаћних основних школа у овоме крају, али се надам, да ће у здравље Његовога Величанства Султана, Нашега Премилостивога Господара њихов број порастати. — Веома сам се обрадовао, кад сам видио: да народ искрено воли своје школе и да се за њих својски заузима, а власти у име Његовога Царскога Величанства, Премилостивога Султана, на свакоме кораку потпомажу напредак српске школе и просвјете. — Веома ми је пријатно изјавити и своју топлу благодарност и г. г. учитељима и учитељицама на њихову озбиљну рад и сјајну усјеху, јер сам радом и усјехом њиховим судио био задовољан. — Турски језик је свуда по варошким школама предаван; из њега тако исто сјајан усјех, да се не може боље пожелити. — Школске зграде и потребе нијесу ме свуда задовољиле, али се надам, да ће вриједни становници, у здравље Његовога Царскога Величанства Султана и његових власти, и тај недостатак оклоштити. —

Далеко би ме одвело, кад бих описивао свечаност при испитима сваке школе на по се. Али ипак не могу пропустити да и то у неколико црта не поменем. У свакој школи испит је држан на веома свечан начин. Царске власти и друге отмене личности нијесу пропустиле ни једну прилику увеличати ову дјелицу свечаног својим присуством и бити на руци, да свечаност што сјајније буде. Народ ме свуда љубезно и свечано дочекивао и најсвечаније на испите долазио, да види рад и усјех своје дјече. Не могу пропустити прилику а да особно не захвалим Његовоме Превасходству Мутесарифу Сулејман Хаки паши пљеваљскоме, који је, поред осталих благонаклоности, да свечаност непадне што сјајније, изволио послати и вејену музику, да свира за вријеме испитне свечаности. Тако исто захваљујем Мехмед-Али бегу тахрират мудиру у Пљевљима, који је у своме свечаноме говору нагласио царску велику милост и изобиљну пажњу за народне школе и просвјету.

(Педесетогодишњица Сомборске Читаонице.) Из Сомбора примили смо сљедећи позив: Српска Читаоница у Сомбору, која је 12. марта мјесеца 1845. године заснована, закључила је у својој редовној скупштинској сједници, одржаној 11. децембра 1894. године, да свој педесетогодишњи онстанак 2/14. и 3/15. септембра о. г. на свечан начин прослави.

Та прослава педесетогодишњег онстанка Српске Читаонице у Сомбору, не може се просто локалном прославом сматрати, зато и не може онострано Српство према истој равнодушно бити, јер се тим актом пеће само одати пошта благодарности оснивачима поменуто Читаонице, ни славопој појати оним појединцима, који су је до данас одржали — који је и данас одржавају, и који су свом снагом својом и свим жаром свога родољубља на том порадили, да је та Читаоница данас у врту нашег културног напретка најубавији цвијетак и видљиви доказ наше моралне снаге, — та прослава треба да буде — и јесте прослава српске свјести, прослава српског културног напретка, прослава српског родољубља и прослава српске истрајности.

Вазда родољубиви Срби Сомборци, синови једне бројно највеће српске вароши, били су једни од првих, који су у оно главо доба, у доба, у ком је српска свјест успавана била, тражили средства да успавано пробуде, да мртвцу живота даду, и да своју дјечу, српску омладину науче своје љубити, српски мислити и осјеђати.

Тим наменитим духом задахнути, а одушевљењем за своје наоружани, били су једни од првих у Српству, који су у Сомбору 12. марта 1845. године Српску Читаоницу, истина у најскромнијем обиму, али у тој тврдој вјери и нади основали, да ће иста Читаоница — на олтару српске културе запаљени жижак, српско срце и српску душу разгрејати, да ће се исти у колосални плам српске свјести разбуктати.

Њихова жеља испунила се, њихова нада остварила се, Српска Читаоница у Сомбору јединствена је за српско око, јединствена за српску душу. Кад српско око угледа величанствену зграду, ту палачу сомборске Српске Читаонице, ороси се сузом радости, а српска душа топи се од мила. Дођите нам дакле Срби браћо на ту нашу народну прославу, дођите нам у братски загрљај, ми Вас жељно очекујемо.

Распоред прославе: Први дан. 2/14. септембра у суботу. Дочек свих страних гостију и корпорација на жељезничкој станици и смјештање истих у одређене станове.

Истога дана у вече у 1/29 сахати скуп у Читаоници како страних гостију, тако и читаоничких чланова, а одатле поход са ламповима кроз Громову улицу око

„шанца“ пред стан гђе куме Јелене Дра Стеве Кронића, гдје ће присутна пјевачка друштва по једну пјесму одијевати. Затим повратак у Читаоницу на заједничку вечеру.

Други дан. 3/15. септембра у недјељу. Скуп у Читаоници у 8 сахати пред подне, одакле ће се у 1/9 сахати по куму а отуд опет са кумом и њеним пратицама у св. Ђурђевску цркву ићи, гдје ће се св. литургија и благодареније уз судјеловање цијелог сомборског свештенства одржати.

Послије литургије и благодаренија долази освећење нове друштвене заставе и укуцавање клинова, које ће се на св. Ђурђевском тргу у зато спремној сјеници а за случај непогодна времена у св. Ђурђевској цркви одржати.

Затим ће се под ново освећеном заставом у Читаоници ићи, гдје ће се под предједничком Дра Стеве Кронића свечана сједница одржати и том приликом за ту цијелу читаву епопеју сомборске Српске Читаонице присутним гостима и члановима раздјелити. При тој свечаности судјеловаће једно од присутних пјевачких друштава.

У вече у 8 сахате одржаће се уз судјеловање свих присутних пјевачких друштава бесједа са играчком у просторијама „Ловачког рога“.

По свршеној игранци прослава се свршава.

Попигована господа и корпорације, које су вољне при тој свечаности учествовати и својом присушошћу свечаност увеличати, умољавају се, да ту своју пажњу наменју, и уједно број и имена долазећих гостију читаоничком предједнику г. Дру Стеви Кронићу најдуже до 19/31. августа саопштити изводе, како би се за нужне станове благовремено побринути могло. Пјевачка пак друштва се умољавају, да до истог времена саопште низ оних пјесама, које приликом прославе цјевати желе.

У Сомбору, јула мјесеца 1895.

Приређивачки Одбор.

(Неке особите појаве муње.) У Загреб. „Нар. Повињама“ читамо: Обична муња траје како је познато, само један трен, и то понављаче мање од 1/1000 секунде, кругласта пак муња траје често 1, 2, 10 итд. секунда, дачаче често и неколико минута. Она се креће доста споро од облака према земљи, тако да можемо њезин пут точно пратити и брзину њезину приближно одредити. Кретање њезино даде се успоредити са лијетом птице, трчањем животиње или са губањем једне бачене кругље, увјек јој је облик кругља или јаје. Обично чује се у ову појаву и гром, веома риједко онажа се она без њега. Сад се појављује прије грома, сад опет посље њега. Кадкада их нестаје без трага, кадкада се разпрсну силним праском, који се даде изпоредити праску кубуре или пушке, мужара или топа. Кадгод се чини, да је 20—100 тона на један пут изиружено. Често се крећу уз рубове кровова, често уз муњевод, веома често опет не држе се ни једног предмета, него блуде околу без икаквог познатог закона и циља. Јакоет њихове свијетлости јесте различита. Кадкад је незнатна, често као велик пламен, или траг јасне свијетлости, као што га и пр. ракета иза себе вуче.

Величина тих ватрених кругља је различита, она се мијења између 11—116 см. у промјеру. Често је као малена лонта или као коконије јаје, често као мало топовско зрно, као бомба, као мјесечна пљоча, као сунчана пљоча, као бачвица, као велика бачва, као млиски камен. Често се врте што веома, што мањом брзином околу себе; сад бачају пламен или искре на све стране; сад се дијеле на више мањих кругља, и то или док су још у зраку, или кад су већ на земљу пале. Кад пролазе атмосфером, чује се често оштро сиктање. Често се осјећа парочито у кућама духа од сумпора, која је кадгод тако јака, да се људи задушити могу. Сад се крећу управо, сад кривудасто, сад валовито. Сад се опет дижу у вис а нијесу се ни земље дотакле. Сад се крећу косо над земљом; сад се опет чини, да су из земље изкочиле. Једна од најчудноватијих појава код ових муња јесте, да одкада неколико пута од земље као лонта. Кадкада противу се оне кроз веома тијесне луке, па опет задрже свој облик кругље. Кроз врата, прозоре, димњак или пробивши зид или кров, продиру оне у куће и у собе, пролазе кроз више соба, разируку се или изађу опет кроз димњак, врата, прозор, ван. На отвореном пољу често их нестаје у потоку, мочвари. Кадкад се чини, да их вјетар носи, кадкад стоје неко вријеме мирно на својем мјесту.

Учиници њихови јесу на земљи, у кућама итд. исти, као што учинци обичних муња, кадкад су опет ужасни. Земљу сасвим разирују, изкапају читаве јама, друге чврсте предмете пробију, провртају, али их сваки пут не запаље. Учиници су њихови на човјека различити. Кадгод се крећу међу људима те их ни најмање неознајде, кадкад се осјети слабији или јачи ударца, кадкад човјека ране, а често га и убију. Чини се, да је најрије пошло за

руком францускоме физичару Гастону Платеу, да експерименталним путем ову појаву растумачи. Он мисли, да смјне на темељу својих покуса закључити, да ове појаве постају електричним струјама, у којима је квантитета електрицитете спојена са напетости тих струја. Кад је жестока олуја, кад у зраку има веома много муњине, онда ће муња имати облик кругље; код слабији олуја пак бити ће муња резава. Што се њихове нарави тиче, то мисли Плате, да се те кругље састоје од усјаног разређеног зрака и од усјаних и разређених гасова, који постају, кад се водене паре разгваљају.

Кругласте муње постају дакле онда, ако је у облаку ванредно много електрицитета и ако је тај облак близу земље или ако је зрак од облака на скоро све до земље врло влажан.

Израживања Платеова наставно је Лепел, а он долази до ових резултата: 1. Кругласте муње појављују се код ведрога неба и за кише. 2. Боја им је црвена, кад кад модрикаста или црвена језгра са модрикастим рубом. Модрикаста је, ако се само у зраку види, а црвена, ако се види у додиру са крутом и текућим тварима. 3. Брзина је њихова кад кад плавкава, а кад кад опет веома велика. Ваљда зависно о вјетру; и најслабији вјетрић може јој смјер промијенити. 4. Њихов пут иде по највише близу земље. Нестаје их сасвим мирно или се само разирењу с великим штрпотом. 5. Често се хватају оптрих рубова, жица и т. д., кад кад пак крећу се сасвим слободно и лебде у зраку, било то ван или у разним просторијама.

Како се из овога види, може се догодити у свим тачкама противно. Узрок томе јесте промијенљив одор и промијенљива напетост електрицитете у облацима. Одор међу облацима и земљом или између два облака може се струјењем зрака или кондензацијом водених пара тако промијенити, да настаје простран али низак зрачни слој, који боље изолира него ли околиш. Све једно је онда, да ли кругласта муња пролази кроз појас кише (онда је боја њезина црвена,) или кроз паре, које се нијесу кондензирале (онда је боја модрикаста,) — свакако остаје њезин пут на једној од влажних страна онога зрачнога слоја, који боље изолира.

Промијенљива напетост може гитање кругље посјенити и зауставити; једнако је довољан и најслабији вјетрић, да кругља свој смјер промијени. Оптри рубови, жице итд. воде кругљу, али се је опазило и то, да кругља у непосредној близини таквих предмета у зраку лебди.

Ово доносимо из загребачког листа да се растумачи она појава што смо овога љета једне вечери опазили.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(Корист терпентина у домаћинству.) Он служи као предхрана против мољаца, кад се њиме попрскају ормани, фијоке и сандуци, у којима се могу задржи мољци. Терпентином се расчарају и етјенице и мрави. Он служи као опробано средство против ожеготина и ублажава болове, кад се на опечено мјесто сипа неколико капи. Облоге од терпентина смањују болове на погама нарочито ће има жуљева. Терпентин љековито дјелује и код реуматизма, кад се њиме трља болесно мјесто. Терпентином помијешаним са млаком водом, чисте се слике рађене масном бојом и ваде се масне флеке из хаљина.

(Неотровне хартије против мува.) Помијеша се истуцани црни бибер са обичним шируном, намаже се том густом масом дебела купећа хартија и остави се да се осуши. Кад хоћемо да употребимо ту хартију, метнемо је на тањир и овлажимо водом. Ако немамо при руци шурупа, можемо растопити шећер и помијешати га са ситним бибером.

(Како се чисти мед.) Често се дешава да мед, било због исподесног мјеста на које се оставља, било због дугог етајања, добије рђав мирис и укуе. То се може уклонити овако: утуца се круно 400 гр. угљена, опере се неколико пута; на 3 кг. меда сипа се 6 л. воде и метне се на ватру да се пола сата кува. Кад је то свршено, онда се мед неколико пута филтрује кроз кесу за филтовање, док не постане бистар. Тим начином мед ће изгубити рђав укуе и мирис, тако се може употребити чак и мјесто шећера.

(Нова бурад обично дају вино рђав укуе.) Да би се то спријечило раствори се пола килограма кристализованог угљено киселог натрона у води, напуни се њиме до пола буре од 60 литара и остави се да стоји 12—14 дана. После тога врењена проесе се та течност, напуни се буре водом, остави се да стоји неколико дана, на се онда добро испере. На тај начин немамо се бојати, да ће вино бити судовно.

(Кутовање буради, која цуре.) Узме се 42 гр. доља, 34 гр. воска и 67 гр. масти. То се све добро помијеша и угрије. Затим

се уклати с ватре и помијеша у то 42 еитно просијенога испела. Овом масом намажу се нукотине на бурету, пошто се претходно добро испуни.

„Тежак.“

(Трговина.) Ово су цијене на најшијем пазарима:

Подгорица, 19 јула.

Волови сума од 120 кила 50 флор. — Брави овчи и коњи сума 5 флорина — Урметини 1 кило 10 новчића. — Брашно урметиново 1 кило 11 новч. — Шешња 1 кило 9 новчића. — Овас 1 кило 5 новчића. — Раж 1 кило 5 новчића. — Јечам 1 кило 6 новчића. — Пасуљ 1 кило 12 н. — Кртола 1 кило 3 новч. — Масло 1 кило 70 новч. — Сир 1 кило 30 н. — Восак 1 кило 1 ф. и 30 новч. — Вуне 1 кило 50 новчића. — Дуван у листове 1 кило 40 новчића.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 4 августа

(Темељ војничког стана) на Цетињу јучер је свечано освешан и покложен. Простор, што ће овај војнички стан заузмат у наоколо, је био исклићен фестоцима од зеленог лишћа, који су висли о стубовима, такођер зеленијем грашчицама увитијем, и војничкијем и народнијем заставама исклићенијем. У 7 сати на мјесту стала је узарађена цетињска чета и војена музика. Грађанство и чиновништво у паради било је ту окупиљено. Такођер је било присутно и дипломатско тијело. Одма пошто је испуцало седам сати довели су се у колима Његово Височанство Господар, Његово Височанство Књаз Наследник и Њихове Свјетлости Књажевнић Мирко и Књагинице Ана и Ксенија. Музика их је дочекала свирањем црногорске химне. За тијем је одма отпочео освешање водиче г. Архимандрит Михајил са пет свјештеника. После овог религиозног обреда Његово Височанство Господар положио је први камен темељац, уз грмљаву топова, свирање војене музике црногорске химне и бурно дуготрајно клицање: „живио!“ — У вечер је Његово Височанство Књаз Наследник у Свом Дворцу частно официре, гдје је веесеље уз одушевљене здравце и војену музику до касно трајало.

(Нова барутана.) Његова Свјетлост Књажевнић Мирко у недјељу био је у љепанакој нахији са пратињом, да прегледа ново саграђену барутану, која носи његово име, и да захвали љепанцима на труду уложеном око ове грађевине. У допису из љепанске нахије говори се потање о овој барутани.

(Свечана задушница.) На први августа, као на дан смрти бесмртног Књаза Данила, била је у катедралној цркви свечана заупокојна литургија са нарастосом на гробу великог покојника. Тужној свечаности присуствовало је Његово Височанств Господар са Својим Узвишенијем Синовима, државни великодостојинци и чиновништво у цупој паради и листом грађанство.

(Каноничка визитација.) Његово Високопреосвештенство г. Митрополит, пошто је обинчао Пиву, о чему говори наш допис из Пиве, посјетио је Шапанце и Дробњаке, на је стигао у манастир Морачу, гдје је 29 јула служио у присуству великог народа из обадвије Мораче и Рована, те је освјетљао цркву на Грабља у Ровцима. Из Мораче је Његово Високопреосвештенство отицало у Колашин.

(Личне вијести.) Г. Аргироуло, царско руски министар-резидент дошао је из Одиша, а г. генерал Миликович из Новог. Г. Николаки ефенди Николдее отомански Консул у Фијуми налази се од неколико дана овдје. Г. Консул имао је част бити примљен на аудијенцију од Њ. Височанства.

(Српски гости.) Овијех дана бавили су се на Цетињу г. Јона Радић са својом госпоњом и адвокат Душан Петровић из Суботине. Имали су част да буду примљени у приватној аудјенцији од Његовог Височанства Госпо-

дара. Један дан су се возили до Ријеке, на су отицвали патраг са најљепшим утисцима. На повратку ће посјетити у Боки манастир Савину и Дубровник.

— С Грахова нам нишу 28 јула:

Јутрос би освјетљан телез аграде за нашу школу у присуству многобројног народа. Свештеник Кешељевић изговорио је еходну бесједу, а по свршеном светом обреду љаци су пјевали и декламирали.

Овдје је постојала државна школа још од г. 1869 а има двије године, да је сам народ отворио и другу у варошници Вилушкој, и у њима учи 110 љака: у првој 45, а у другој 65; али нијесу имали грађеног адање за школу. Тако је овога љета народ на скупштини у Вилушима одлучио да оградн еходна здања за једну и за другу школу. Успркос прошле тешке године, наш народ не жали труда ни трошка око овијех грађевина.

Ова година доста прилично је родила ситнијем житом и сијеном; а кукуруз, кртола и купус не могу боље бити, само ако Бог да брзо још једну кишу. Стока нам је здрава и претила, само још ако се влада постара за њезин извоз у коју другу државу, јер од пограничњих еусједа немамо него штете.

Народ је, хвала Богу, здрав и весело.

РАЗЛИЧИТО.

(Љековитост зрелог воћа.) У колико је незрело воће шкодљиво здрављу, у толико зрело воће може да буде корисно у различитим болестима. Грожђе, нарочито црно, врло храни и чисти крв. За грожђем по корисности бресква је, кад се јете ју тром напете срца. Кад се сваки дан напите срца јутром поједте по једна поморанца и тако се чини подуже вријеме, поврати се човјеку изгубљени апетит. Куване јабуке требало би малој дјечи увјек давати. Чорба од јабучица (црвена патлицапа) изредно има дјелство у болестима кријева и јетре (црне тигерице.) Лубеница је неоцијенљена у грозници и у болијестима бубрега. Лубеница може да се једе колико се хоће и само је не треба јести у вријеме колере, кад је у оните шкодљиво свако воће. Сок од лимуна у шољи вреле кафе изврено је ерство против главобоље. У оните у болести веома је корисно употребљавати сок од воћа са водом. Против кашља освједочено је ерство чорба од јагода укуваних у шећеру. Против жлезда (шкрогула) много хвале теј од трњина, кад се хладан пије; а против отока од прозобласти добро је употребити свјеже јегоче, које се мажу по отеченом мјесту.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ БОР. БИРА.“

МАДРИД, 29 јула. — Шпанска ескадра од шест бродова кренула је за Танжер.

БУДАПЕШТА, 30 јула. — Конгрес народности данас се састао и једнодушно усвојио програмом у 21 тачки, у којима стоји аутономија народности, и ревизија црквенијех закона, и да се поднесе о томе меморандум Владиоцу.

КОБУРГ, 30 јула. — „Тагблат“ доноси да гласови односно фамиљарног савјета овдје или у Рајхарцбруну, да војводици пар интервенира код Цара рускога, немају никаквог основа.

АТИНА, 31 јула. — Листови квалификују као бесмислену кандидатуру грчког Принца Ђорђа на бугарском престолу.

ВАШИНГТОН, 31 јула. — Влада је послала један ратни брод у Сирију, да штити американске поданике, и да учини нестрагу односно нападаја на мисопареку американску школу у Тарсу.

БЕЧ, 1 августа. — „Фремдпблат“ изјављује, ако дође на ред питање о признању Принца Фердинанда, да ће се Аустро-угарска држати берлинског уговора. Књаз бугарски тек буде изабран слободнијем изборима биће признат Портом са одобрењем другијех држава.

СОФИЈА, 1 августа. — Принц Фердинанд је свечано дочекан. При дочеку на колодвору нијесу били присутни дипломати ви митрополит Климент са вишим духовенством.

ПЕТРОГРАД, 2 августа. — Цар је одликовао Моренхајма, руског посланика у Паризу, поводом његовог

јубилеја, ордепом св. Владимира првог степенa, за његове заслуге у његовању пријатељских односа између Русије и Француске, што је помогло уздржању оићег мира.

ПАРИЗ, 2 августа. — Ханато од стране владе републике честитао је Моренхајму.

СОФИЈА, 3 августа. — Принц Фердинанд примио је митрополита Климента и остале чланове депутације, и њима је благодарио, што су лојално извршили своју мисију у Русији. Климент је одговорио, да је депутација успјела хвала повјерењу Књаза, владе и народа, с једне стране, а с друге, хвала милостивој благонаклости Цара и љубави рускога народа.

ЛОНДОН, 4 августа. — У претом говору Краљица, вели да је срећна, што може констатирати да није не постоји међународних компликација, које би могле пореметити јевропски мир. Изјављује жалост са грозног насила проти мисионера у Кина, и тврди да су предузете мјере, да буду кривци кажњени. Односно јерменског питања истаче, да су посланици Англеске, Русије и Француске подијели заједнички Султану предлог реформама кеје ће стати на пут обновљењу переда. Сада Султан проучава овај предлог, и Краљица с нестрпљењем очекује његово рјешење. У горњој кући при дебати о адреси Сализбери изјавио је, да ће Султан учинити велику погрешку ако не послуша савјете држава односно Јерменске.

Свима нашим еродницима и пријатељима на страни јављамо тужну вијест, да се мој добри муж односно отац и брат

КРСТО М. ВУЧИЊИЋ

трговац,

22 овог мјесеца преселио у вјечност после двомјесечног боловања у 51 ој години свога живота.

Тијело покојниково сарањено је 24 у цркви св. Николе на Казину — Бојане — уз многобројно учешће народа православног и римокатоличког.

Благодаримо свијема који га у болести походилише и до вјечне куће испратилише. Врачанима који га онако својеки ожалеше и многобројним његовим пријатељима од све три вјере који нам сажалење лично и телеграфски изјавилише.

Скадар, 25 јула 1895.

Ожалошћени:

Супруга: Мјрица рођена Лукачевић из Подгорице синови: Митро, Павле, Јован и Кирил, шћери: Зорна удата Рађеновић из Бара, Маринка и Златана, сестра: Неда Стијовић из Подгорице и остала родбина.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

СВЕТОЗАР ЈОВОВИЋ.

Мој син Светозар од по године умрије 31 јула, о. г. кроз пет дана жалосног боловања и мучења — од запаљења кријева.

Фала браћи и пријатељима, који су га ожаловали и присуствовали спроводу, онако и онолико као да је био одрастао, особито хвала г. попу Тому Јововићу, ко и је над костима мог пок. оца — пона Мића — исти дан после опијеза — држао парастос.

Жалост Светозарева била је у толико виша: што је из наше куће у ове 20 година умрло седам мушких глава, и то све одраслих — осим овог љетета. — Толико зала би једно братство потресло, а не наше сиромашно огњиште.

Наша кућа научила је дакле смртне ударце тријети и подносити, с придом: што је по једна рана — дубоко зарезана — на срцу више.

Глухи До, 2 августа 1895 г.

Лука Јововић с родбином.